

Klantgericht avant la lettre

Herinneringen aan Peter-Jan van der Heijden

Dr. Frans van Gaal *

Ongetwijfeld was de uitvaart van Peter-Jan van der Heijden een van de indrukwekkendste die een ingezetene van 's-Hertogenbosch de laatste jaren ten deel viel. Peter-Jan kon maar moeilijk 'nee' zeggen, heette het. Het was bijna altijd 'ja' als mensen hem iets vroegen. In de Sint-Jan was het te zien. Er waren honderden mensen aanwezig om Peter-Jan een laatste groet te brengen. Peter-Jan ken ik als een self-made historicus die niet stil kon zitten. En die zijn kennis in dienst stelde van mensen die deze nodig hadden. Ik was er ook zo een. Enige herinneringen daarom aan iemand die sinds het begin van de jaren '70 regelmatig bij mij om de hoek kwam kijken.

Het gemeentearchief was in de jaren '70 nog gevestigd 'Achter het Stadhuis'. Een betere plek kon deze dienst zich niet wensen, dacht ik in die tijd. Misschien hoort het wel zo. Want bewaart het archief niet al datgene wat over de 'achterkant van het heden gaat?'

Daar ontmoette ik Peter-Jan van der Heijden voor het eerst.

Het gemeentearchief was als publieksgerichte dienst nog in ontwikkeling. Daar paste de werkopvatting van Peter-Jan helemaal bij. Altijd klaar staan, de inhoud voorop stellen en iets wat fout liep op de koop toe nemen. En als het moest ter plekke een nieuwe omgangsregel bedenken. Er zijn historici die graag willen pionieren. Daar hoorde Peter-Jan zeker bij. Elk historisch onderzoek, elk vorsen naar een stukje verleden was voor hem een gebeurtenis op zich. 'De historicus die het goed doet, doet iets wat nog niet plaatsvond', zou hij gedacht kunnen hebben. Omdat het zo krap was 'Achter het Stadhuis' maakte het gemeentearchief in die tijd gebruik van een groot depot dat gevestigd was in het voormalig PNEM-schakelstation aan de Citadellaan. Daar lagen al die dag- en weekbladen opgeslagen. Inmiddels zijn ze in het modern uitgeruste gebouw aan de Bloemenkamp op microfiche beschikbaar.

Ik heb ten behoeve van mijn onderzoek naar de sociale geschiedenis van 's-Hertogenbosch intensief gebruik gemaakt van de bron die het dag- of weekblad vormt. Nu was ik overdag werkzaam in een baan die weinig of niets met de geschiedbeoefening te maken had. De momenten dat ik het tijdrovend doorbladeren van de dagbladen kon organiseren waren schaars. De 'vaste tijden' van het gemeentearchief waren niet de mijne. Peter-Jan hielp mij mee organiseren. Hij schroomde daarbij niet regels in te stellen onder het motto: 'Beter achteraf vergiffenis, dan vooraf toestemming'. In zoverre paste de ambtelijke cultuur allerminst bij deze selfmade historicus. Maar ik was er wel mee geholpen. Eigenlijk was Peter-Jan klantgericht avant la lettre.

De dagbladen werden net niet bij me thuisgebracht. Voor het overige was het 'dienstverlening op maat' zoals dat vandaag de dag zo mooi heet. Ik zal het nu maar eerlijk bekennen: Peter-Jan liet me zelfs eens een jaargang van het Huisgezin naar huis 'smokkelen', zodat ik in staat was deze tijdens het weekend door te nemen.

Toegepaste geschiedenis

Tussen 1988 en 1992 maakte ik namens raadsgroeping Knillis deel uit van de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch. Een leuke en vooral ook leerzame periode. Wie in het openbaar zegt hoe hij over de dingen denkt komt een hoop tegen, van zichzelf en van anderen.

Peter-Jan was een van die anderen. Een onuitputtelijke bron van toepasbare kennis van de historie. Zo stond Peter-Jan aan de basis van diverse initiatiefvoorstellen van raadsgroeping Knillis.

Als ze het niet haalden tijdens het raadsdebat, en dat was vaak het geval, dan werkten ze later wel door. Wat te zeggen van het initiatiefvoorstel dat gericht was op behoud van de unieke perronoverkapping van het ns-station in 's-Hertogenbosch. Peter-Jan stelde mij het historisch materiaal beschikbaar en adviseerde me. Het werd één groot pleidooi voor behoud van een monument dat aan sloop (we schrijven 1990!) ten onder dreigde te gaan. Ongetwijfeld droeg dit initiatiefvoorstel bij aan het behoud van een monument waar we nu allen trots op zijn.

Zo wist Peter-Jan dus ook de geschiedenis te gebruiken om de actuele besluitvorming in positieve zin te beïnvloeden.

Slot

'Creativiteit is niet zozeer gelegen in het vinden van nieuw materiaal als wel in de herschikking van het bestaande', zei Umberto Eco eens. En gelijk heeft hij. Dit aforisme past zeker bij Peter-Jan. De geschiedenis was ook zijn bron voor creativiteit. En deze was vaak de basis voor andermans succes. Ik was daarvan een voorbeeld. Peter-Jan, ik ben blij dat mijn promotie erop zit. Zonder jou zou deze beslist nog meer tijd in beslag genomen hebben. Wie zei er ook weer dat geschiedenis niet van deze tijd is? Peter-Jan wist wel beter.

Peter-Jan... bedankt!

* Frans van Gaal is historicus en verbonden aan de School van de Toekomst.